

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija

Vår dato:

24.04.2024

Vår referanse

2024/4078

Deres dato:

Deres referanse

«Mottakernavn»

«Adresse»

«Postnr» «Poststed»

«Kontakt»

Telefonnummer til saksbehandler

Lars Smeland, 78950403

Statsforvalterens overordnede innspill til samfunns- og arealplanleggingen i Troms og Finnmark i 2024

Statsforvalteren i Troms og Finnmark ønsker med dette brevet å gi samlet informasjon og veiledning til alle kommunene våre om tema som er særlig viktige i samfunns- og arealplanleggingen i år. Hensikten er å formidle det regjeringen har bedt kommunene prioritere på planfeltet i 2024. Dette vil bidra til at de nasjonale og regionale interessene ivaretas i den kommunale planleggingen. Vi har også erfart at planprosessene blir mer effektive og forutsigbare, når kommunene er kjent med overordnede føringer og interesser.

Statsforvalterens rolle og ansvar i planleggingen

Statsforvalteren er fagmyndighet innen samfunnssikkerhet, reindrift, landbruk, klima- og miljøhensyn, gravplasser, universell utforming og helse. Vi skal også se til at sårbare grupper og barn og unges interesser blir ivaretatt i planleggingen. Vi skal arbeide for at den politikken Stortinget og regjeringen har vedtatt innenfor fagområdene våre, følges opp i kommunale planer. Det gjør vi særlig gjennom å gi innspill og veiledning i samfunns- og arealplansaker vi får på høring. Vi kan også fremme innsigelse til arealplanforslag som ikke ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser.

Vi ønsker å bidra konstruktivt i planprosessene. Vi oppfordrer derfor kommunen til å ta kontakt med oss, ved behov for veiledning.

Kommunens planlegging

Nasjonale forventninger

I 2023 presenterte regjeringen de nye nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging for årene 2023-2027. Forventningene skal følges opp i kommunale og fylkeskommunale planstrategier og planer. Hovedmålet er at planleggingen skal fremme en bærekraftig utvikling, og det er tverrpolitisk enighet om at FNs bærekraftsmål skal ligge til grunn for planleggingen.

Vi står foran store utfordringer, der planleggingen er sentral. Vi har både en klimakrise og en naturkrise å løse. Samtidig må vi ivareta den sosiale og den økonomiske dimensjonen, for å sikre et godt samfunn.

E-postadresse:
sftfpost@statsforvalteren.no
Sikker melding:
www.statsforvalteren.no/melding

Postadresse:
Postboks 700
9815 Vadsø

Besøksadresse:
Strandvegen 13, Tromsø
Damsveien 1, Vadsø

Telefon: 78 95 03 00
www.statsforvalteren.no/tf

Org.nr. 967 311 014

Det kortsiktige målet er å nå FNs bærekraftsmål innen 2030. På lengre sikt er målet å oppnå lavutslippssamfunnet innen 2050. Planleggingen er vesentlig i arbeidet for å nå disse målene.

I år vil vi særlig trekke fram behovet for å drøfte FNs 17 bærekraftsmål og hvordan de kan nås i egen kommune. I arbeidet med alle planer bør det vurderes hvordan planarbeidet bidrar til å nå bærekraftsmålene. I arealplaner bør denne vurderingen innarbeides i planbeskrivelsen. Det bør også framgå om det er målkonflikter, og hvordan kommunen vurderer dem.

Planstrategi

I 2023 var det kommunevalg, noe som betyr at de nye kommunestyrene skal utarbeide og vedta en planstrategi innen et år etter konstituering. Vi regner med at kommunene våre er godt i gang med dette arbeidet. Vi viser til veileder T-1494 [Kommunal planstrategi](#) for generell veiledning, og til nettstedet [Enkel planlegging](#), for konkret hjelp til å gjennomføre arbeidet med planstrategien.

Vi understreker at en oppdatert kommuneplan, både samfunnsdel og arealdel, er en forutsetning for en god samfunnsutvikling. Vi oppfordrer kommunene til tidlig å ta stilling til om kommuneplanen skal revideres, eller videreføres uendret. De kommunene som har eldre, overordnede planer, bør starte revideringen av sine kommuneplaner i år. Det bør være en tett kobling mellom plansystemet etter plan- og bygningsloven, og styringssystemet i form av økonomiplan, budsjett og årsrapportering etter kommuneloven. Se nettstedet [Enkel planlegging](#) for mer informasjon.

Forenklet planstrategi

Mange kommuner har begrenset med planressurser. Da er det ekstra viktig at planleggingen ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig. Vi anbefaler derfor at prosessen med den kommunale planstrategien slås sammen med, og er en del av, oppstarten av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel.

Skal forenklingen av planstrategien ha noe for seg, bør den i hovedsak brukes til å lage en oversikt over kommunens situasjon og utviklingstrekk, og ta stilling til om kommuneplanen skal revideres. I tillegg er det vesentlig at kommunen utarbeider, eller reviderer, helse- og omsorgsplanen og en helhetlig oppvekstplan, siden disse to områdene beslaglegger en så stor del av kommunens økonomi. En vurdering av øvrig planbehov kan knyttes til den årlige rulleringen av handlings- og økonomiplanen, jf. KS-rapport [Samarbeid om velfungerende kommunale plansystem](#).

Kunnskapsgrunnlaget

For å kunne avgjøre om gjeldende kommuneplan skal endres, trenger kommunestyret et godt og gjennomarbeidet kunnskapsgrunnlag. Dvs. en oversikt over de vesentlige utviklingstrekkene og utfordringene som kommunen, som samfunn og organisasjon, står overfor. En god oversikt over kildene til kunnskapsgrunnlaget, som vil fungere bra som veileder for de aller fleste kommunene våre, er tilgjengelig her: [Kunnskapsgrunnlag | Enkel planlegging](#).

Oppfølging i økonomiplanleggingen

For å styrke oppfølgingen av samfunnsdelen, anbefaler Statsforvalteren at kommuneplanens handlingsdel slås sammen med økonomiplanen. Dette sikrer at planarbeidet integreres i budsjettarbeidet. Det vil i neste omgang gi en realistisk planlegging, som samstemmer med det økonomiske handlingsrommet i kommunen. Se [Veiledningsnotat-bedre kobling mellom samfunnsplan og økonomiplan](#).

Sentrale temaer i den kommunale planleggingen i 2024

I samfunnsplanleggingen er det vesentlig at kommunen

- Fastsetter en klar arealstrategi i samfunnsdelen
- Fastsetter mål for den lokale samfunnsutviklingen og tiltak for en grønn omstilling
- Drøfter og fastsetter tiltak for å møte de demografiske endringene
- Fastsetter en strategi og tiltak for kompetanseheving og rekruttering, særlig innen helse- og omsorgssektoren
- Utarbeider en helhetlig oppvekstplan for barn og unge, som også ivaretar forebyggende tiltak etter ny barnevernlov
- Fastsetter en strategi og tiltak for klimagassreducerende tiltak og klimatilpasning

I arbeidet med arealplanleggingen ber vi kommunen i år og videre i valgperioden være særskilt oppmerksom på følgende hensyn:

- Tilbakeføring av areal fra utbyggingsformål til LNFR-formål
- Rundskriv T-2/16, *Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet*
- Bolig-, areal- og transportplanlegging med vekt på fortetting og tettstedsutvikling
- Arealer til «grønne» næringer
- Håndtering og forvaltning av jord- og steinmasser
- Jordvern
- Klimagassreduksjoner og klimatilpasning
- Samfunnssikkerhet og ROS-analyser med god kvalitet
- Konsekvensutredninger med god kvalitet

Arealstrategi i samfunnsdelen

En langsiktig arealstrategi bør inngå som del av kommuneplanens samfunnsdel, og legges til grunn for arbeidet med kommuneplanens arealdel. Kommuner som ikke tidligere har hatt en arealstrategi, bør prioritere å få dette på plass i arbeidet med samfunnsdelen i år. Se regjeringens anbefaling og veiledning her: [Arealstrategi - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no).

Lokal samfunnsutvikling

I de nye nasjonale forventningene legges det vekt på bosetting, næringsutvikling og et godt tjenestetilbud i bygd og by i hele landet. Samfunnsdelen må beskrive målene for samfunnsutviklingen, og de tiltakene kommunen vil iverksette for å nå målene.

Mange av kommunene i fylkene våre sliter med befolkningsnedgang og med en økende andel eldre i befolkningen. Tilgangen på arbeidskraft vil bli mindre, og en større andel av ressursene vil være bundet til å dekke tjenestebehovet. Samfunnsdelen må svare på hvordan kommunen skal møte disse utfordringene. Rekrutterings- og kompetanseplanleggingen må ivaretas i planarbeidet, spesielt innenfor helse- og omsorgstjenesten.

Grønt industriløft

Regjeringen har initiert satsingen [Grønt industriløft](#) som peker på følgende sju produksjonsområder som særlig viktige for omstillingen til lavutslippssamfunnet: hydrogen, havvind, batterier, CO₂-håndtering, prosessindustri, maritim industri, skog- og trenæringen og øvrig bioøkonomi. Det er prosjekter på gang i enkelte kommuner i fylkene våre, og i arbeidet med samfunnsdelen oppfordrer vi hver enkelt kommune til å vurdere om den har noen fortrinn som kan brukes til å utvikle bærekraftige næringer og arbeidsplasser. Arealene våre er begrenset. Derfor bør kommunene først vurdere om allerede utbygde arealer kan gjenbrukes til de nye næringene.

Tilrettelegging for ny aktivitet i sjøområdene, som f.eks. akvakultur, krever samarbeid på tvers av kommunegrensene. Statsforvalteren anbefaler interkommunale kystsoneplaner, der områder kan ses i en større sammenheng. Vi ber kommunene gjennomføre egnethetsanalyser tidlig i planfasen, for å avdekke de lokalitetene som er godt egnet for den nye aktiviteten, og der det samtidig er få konflikter med andre interesser.

«Planvask» - tilbakeføring av areal fra utbyggingsformål til landbruks-, natur-, friluftslivs- og reindriftsformål

De kommunene som arbeider med revisjon av arealdelen, må vurdere om områder som allerede er avsatt til framtidig bebyggelse, skal beholdes som utbyggingsområder, eller om de bør tilbakeføres til LNFR-formål, jf. de nasjonale forventningene punkt 42, 45, 47 og 69. Det er en klar forventning fra regjeringen at kommunene setter av mindre naturareal og dyrka jord til utbyggingsformål enn tidligere. Samtidig har Stortinget vedtatt nye jordvernmål som innebærer at dyrka mark som hovedregel ikke skal omdisponeres.

Vedlegg 1 i veilederen *Arealregnskap i kommuneplan* viser hvordan utbyggingsbehov kan vurderes. Vi ber også kommunen vurdere om arealnøytralitet bør være et mål for arealforvaltningen, slik bl.a. Nordre Follo kommune la til grunn i arbeidet med sin arealdel.

Bolig-, areal- og transportplanlegging – fortetting og tettstedsutvikling

De statlige planretningslinjene for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging inneholder viktige grep i arbeidet for å utvikle bærekraftige byer og tettsteder og redusere transportbehovet. Det er vesentlig at alle kommunene i Troms og Finnmark vurderer og utnytter potensialet for fortetting og transformasjon av bolig- og næringsområder, før nye utbyggingsområder reguleres og tas i bruk. Alle kommunene våre bør arbeide for å utvikle én by/ ett tettsted med de funksjonene, møteplassene, grønnstrukturen og øvrige kvaliteter som skaper et attraktivt lokalsamfunn. Dette vil gi redusert transportbehov. Boligsosiale hensyn må ivaretas i dette arbeidet.

Kommunal- og distriktsdepartementet har lagd forslag til nye *statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet*. Departementet poengterer at formålet med de nye retningslinjene er å fremme et lavutslippssamfunn gjennom utvikling av bærekraftige, kompakte og attraktive byer og tettsteder, samtidig som arealbruken reduserer tapet av naturmangfold, dyrka mark og friluftsområder. Vi vil komme tilbake med oppfølging og veiledning, når de nye retningslinjene er vedtatt. Vi ber likevel kommunen se til de nye, generelle retningslinjene i kap. 3 i sin arealplanlegging. Disse retningslinjene er framtidsrettet, ivaretar nasjonale og vesentlige, regionale interesser, og sammenfaller med mange punkter i de nasjonale forventningene, jf. [Høring – forslag til nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet](#). Vi oppfordrer kommunene til å gi innspill til høringen.

Landbruk

I ny nasjonal jordvernstrategi er det satt som mål at omdisponeringen av dyrka mark totalt i Norge, ikke skal overstige 2000 dekar pr år. Nødvendig infrastrukturutbygging vil trolig kreve omdisponering av dyrka jord, og kommunene må påse at nedbyggingen av dyrka og dyrkbar mark til andre formål reduseres til et minimum, jf. de nasjonale forventningene punkt 68-70. Ved revidering av kommuneplanens arealdel må kommunen vurdere om arealformål som innebærer omdisponering av dyrka jord, skal tilbakeføres til LNFR-formål. Kommunene våre bør utarbeide en jordvernstrategi som del av kommuneplanen. Det er mulig å søke tilskudd til dette fra Landbruksdirektoratet, jf. [Tilskudd til kommunal jordvernstrategi](#).

Framtidige klimaendringer og behovet for matvareberedskap gjør at alt dyrka og dyrkbart areal er verdifullt. Vi viser til nærmere informasjon på Miljødirektoratets hjemmeside, jf. [Klimapåvirkning av jordbruk](#).

Skogen har en sentral rolle i det grønne skiftet ved at den binder klimagasser. Kommunen bør ha en bevissthet om dette i sin arealforvaltning og i sine planverk. Det innebærer at skogareal ikke bygges ned, at skogen forvaltes slik at den binder mest mulig karbon, og at skogarealene i kommunene høstes slik at de bidrar med klimavennlig energi og trelast.

Reindrift

Reindrifta er en viktig næring i Troms og Finnmark, og vi registrerer at kjennskapet til reindrifta i kommunene er begrenset. Det er avgjørende at kommunen har tilstrekkelig informasjon om, og forståelse av, reindriftas arealbruk. Distriktsplanene er et viktig grunnlag i kommunale planprosesser. Dersom kommunen ikke har disse planene, kan de fås ved henvendelse til reindriftsavdelingen hos Statsforvalteren.

Vi anbefaler samarbeid på tvers av kommunegrensene for å sikre reindrifta sammenhengende bruksarealer. For øvrig viser vi til veileder M-0758 B [Reindrift og plan- og bygningsloven - regjeringen.no](#), og reindriftas arealbrukskart som er tilgjengelig på [kilden.no](#) under menyen *Arealinformasjon*: [Kilden - reindrift](#).

Som følge av forventede klimaendringer, vil alle reindriftsområder bli viktigere i framtida. Dette skyldes at reindriftnæringa må ha større fleksibilitet, for å kunne møte de store variasjonene i klima som ventes. Framtidige klimaendringer kan også presse fram behov for nye flytt- og trekkleier, og endre bruken av beitene. Vi viser til nærmere informasjon på Miljødirektoratets hjemmeside, jf. [Klimatilpasning reindrift](#).

Vi minner om at kommunene i arealsaker må vurdere *sumvirkningene* for reindrifta av planlagte og godkjente tiltak innenfor det aktuelle reinbeitedistriktet. Det gjelder både plan- og dispensasjonssaker. For planer som krever konsekvensutredning, følger dette kravet direkte av konsekvensutredningsforskriften § 21.

Naturmangfold og andre miljøinteresser

Norge har undertegnet [Naturavtalen](#), som er en konkretisering av bærekraftsmål 15. Hovedmålene for avtalen er at naturmangfold skal bli brukt og forvaltet på en bærekraftig måte, og at arealene med naturlige økosystemer økes betydelig innen 2050. Vi ber kommunene i sin planlegging redusere forbruket av natur, kartlegge arealer som egner seg for restaurering, kartlegge grå arealer og innarbeide naturbaserte løsninger i planer for utbygging. Samtidig bør naturrisiko vurderes i planleggingen, jf. Naturrisikoutvalgets rapport, NOU 2024:2.

Rundskriv T-2/16 beskriver [Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet](#). Vi ber kommunen sette seg godt inn i dette rundskrivet og legge det til grunn i arealplanleggingen.

I 2023 ble Miljødirektoratets håndbok M-1941 *Konsekvensutredning av klima og miljø* endret slik at krav om kartlegging av naturmangfold nå er hovedregelen ved foreslåtte arealbruksendringer. I Troms og Finnmark er kartleggingsgraden for naturtyper og naturmangfold lav. Kommunene må sikre at beslutningsrelevant informasjon om naturmangfoldet framskaffes i hver enkelt plansak, jf. de nasjonale forventningene punkt 53.

Miljødirektoratets tilskuddsordning for naturmangfold i kommuneplanleggingen er nå betydelig utvidet. Det gjelder både den økonomiske rammen, og formålene det kan søkes tilskudd til. Vi oppfordrer kommunene til å benytte tilskuddsordningen i 2025, jf. [Tilskudd for å ivareta naturmangfold i kommuneplanleggingen](#).

Håndtering og forvaltning av jord- og steinmasser

Utbyggingsprosjekter fører til mye flytting av masser. Det gir store klimagassutslipp og fare for forurensning. Kommunen må sørge for at håndtering av masser, inkludert endelig disponering, tas opp i startfasen av planprosessene, for å sikre gode løsninger. I utbyggingsprosjekter bør det stilles krav om å utrede massebalanse, og i alle planer må det vurderes tiltak som reduserer masseoverskuddet.

Vi minner samtidig om at alle overskuddsmasser, enten massene er forurenset eller ikke, defineres som næringsavfall. Forurensningsloven stiller krav til håndtering av slike masser. Overskuddsmasser som er egnet, bør brukes til gjenvinning fremfor å legges i deponi. Kommunen bør skaffe seg en oversikt over pågående og fremtidige prosjekter med massebehov i nærområdet, før massedisponering fastsettes. Ved revisjon av arealdelen, eller relevante reguleringsplaner, bør kommunen vurdere å sette av areal til mellomlagring av masser til framtidig bruk. For å minske klimagassutslipp ved transport til og fra disse lagrene, bør de plasseres nær stedene der gravemassene oppstår.

Forurensede masser fra bygge- og gravearbeider er regulert gjennom forurensningsforskriften kapittel 2, jf. Miljødirektoratets veileder [Håndtere og disponere gravemasser](#).

Klimagassreduksjoner

Norge har forpliktet seg til å redusere klimagassutslippene med 55% innen 2030, og innen 2050 skal vi ha omstilt oss til et lavutslippssamfunn med kun 5% av klimagassutslippene sammenliknet med utslippsnivået i 1990. Dette krever en rask og omfattende omstilling i alle deler av samfunnet. I de nasjonale forventningene sies det i punkt 45 at «*Omstillingen til lavutslippssamfunnet (...) prioriteres*». Alle kommunene i Troms og Finnmark må derfor planlegge og gjennomføre tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslippene.

Samfunnsdelen må fastsette lokale klima- og energimål, og tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslippene. Kommunene kan velge å utarbeide en egen klima- og energiplan, eller innarbeide klimatiltak i kommuneplanens samfunnsdel og andre overordnede planer. Vi anbefaler de fleste kommunene våre det sistnevnte, fordi det vil være ressursbesparende.

På nettstedet [Klimasats-prosjekter](#) er det en omtale av alle gjennomførte klimasats-prosjekter til inspirasjon og motivasjon. Statsforvalteren anbefaler at alle kommunene våre i løpet av året utarbeider prosjekter som det i 2025 kan søkes om Klimasats-midler til. I dette arbeidet må det være en tett dialog med Miljødirektoratet, for å få fram prosjekter som kan få støtte. Omtale av ordningen for 2024 er tilgjengelig her: [Klimasats: Støtte til klimasatsing i kommuner og fylkeskommuner](#).

Å unngå nedbygging av karbonrike arealer, spesielt myrer og våtmarker, men også skog og jordbruksarealer, er særlig viktig i planleggingen. I arbeidet med planstrategien, og ved revisjon av arealdelen, bør slike arealer som er avsatt til utbyggingsformål, tilbakeføres til LNFR-formål. Vi anbefaler at alle arealplaner har som mål å gi lavest mulig klimagassutslipp fra ev. utbygging. Som ledd i alle arealplanprosesser bør det derfor utarbeides et areal- og klimagassregnskap, slik at klimaeffekten av planene blir en del av beslutningsgrunnlaget. Plandokumentene bør gjøre rede for tiltak som vil redusere energiforbruket og klimagassutslippene.

Forslag til reviderte, statlige planretningslinjer for klima og energi er nå på høring. Forslaget innebærer at hensynene til klima, natur og energi skal ha høy prioritet og ses i sammenheng. Kommunen skal i sin planlegging legge til rette for en arealbruk som reduserer klimagassutslippene, og bidrar til omstillingen mot et lavutslippssamfunn. Forslaget er tilgjengelig på Miljødirektoratets side [Høring av forslag til reviderte statlige planretningslinjer for klima og energi](#). Vi oppfordrer kommunene til å gi innspill til høringen.

Vi anbefaler samtidig at kommunene deltar på Miljødirektoratets nettseminarer om klimatilpasning, utslippsreduksjoner og naturmangfold i planarbeidet, jf. [Kunnskapsarena for klima og natur for planleggere i kommunene](#).

Klimatilpasning

Klimatilpasning er vesentlig for å ivareta samfunnssikkerheten i framtida. Vi oppfordrer kommunene våre til å arbeide systematisk med klimatilpasning og utslippsreduksjoner. I alle planprosesser må klimatilpasning være en integrert del. Det gjelder både for arbeidet med planstrategien, kommuneplanens samfunns- og arealdel, og reguleringsplaner. De statlige planretningslinjene (SPR) for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning kap. 4, og de fylkesvise klimaprofilene, må legges til grunn i dette arbeidet. Høye alternativer fra nasjonale klimaframskrivninger, og et tilstrekkelig langt tidsperspektiv, skal legges til grunn, når konsekvenser av klimaendringene vurderes. I planarbeidet er det særlig viktig at kommunene bruker naturbaserte løsninger som et fellestiltak for både klimatilpasning, karbonbinding og naturmangfold.

Miljødirektoratet har utarbeidet en veileder [Hvordan ta hensyn til klimaendringer i plan?](#), som vi anbefaler at kommunen benytter i planarbeidet. Miljødirektoratet har også en støtteordning for kunnskapsoppbygging og utredninger om konkrete klimatilpasningstiltak, jf. [Tilskudd til klimatilpasning](#). Vi anbefaler at kommunen vurderer om den har særskilte behov eller utfordringer, som kan egne seg for et prosjekt det kan søkes støtte til i 2025. Både fylkeskommunen i Finnmark og i Troms har fått støtte gjennom denne ordningen, for å gjennomføre prosjekter i 2024-25.

Samfunnssikkerhet og ROS-analyse

Samfunnssikkerheten skal være ivaretatt i alle planer etter plan- og bygningsloven. Den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen skal legges til grunn for samfunns- og arealplanleggingen, jf. sivilbeskyttelsesloven § 14 og forskrift til kommunal beredskapsplikt § 3. Se også [Ny veileder for samfunnssikkerhet](#).

ROS-analysen etter plan- og bygningsloven § 4-3 må ha tilfredsstillende kvalitet og bygge på et oppdatert kunnskapsgrunnlag. ROS-analysen skal brukes som grunnlag for å vurdere om området kan benyttes til det planlagte formålet, og om avbøtende tiltak må innarbeides i planbestemmelser og plankart. ROS-analysen skal utarbeides i tråd med veilederen *Samfunnssikkerhet i kommunenes arealplanlegging (2017)*. En sjekklister med alle risikoforholdene er ikke tilstrekkelig. Veilederen sier at det skal gjøres analyser av konkrete, sannsynlige hendelser, jf. kap 4.4 og vedlegg 1 i veilederen.

Alle kommuner som har storulykkevirksomheter, må sørge for at hensynssoner med tilhørende bestemmelser rundt virksomhetene er ivaretatt i kommunale arealplaner. Dette gjelder både ved etablering av nye virksomheter, og når kommuneplanens arealdel revideres. Vi viser til [Veileder om sikkerheten rundt storulykkevirksomheter](#) utarbeidet av DSB. Kommunen har oversikt over alle anlegg med farlig stoff og eksplosiver som er meldt inn til DSB, gjennom FAST: <https://fast.dsb.no>. FAST gir informasjon om hvilke anlegg som er omfattet av storulykeforskriften.

Barn og unges interesser i planleggingen

Barn og unge omfatter aldersgruppa fra 0-18 år. Kommunene er stort sett flinke til å avsette tilstrekkelige lekearealer i planene i tråd med kommunale lekeplassnormer, og det er gjerne tilgang til friluftslivsområder rundt nye boligområder. Det vi ofte ser blir glemt, er et større blikk på barn og unges oppvekstmiljø, samt trygg og sikker skolevei. Ved planlegging av nye boligområder kreves det en nærmere dokumentasjon av sosial infrastruktur i form av barnehage- og skolekapasitet, trygg skolevei og fritidstilbud. Det er særlig viktig å vurdere tilbudene for ungdom, og hvordan denne gruppa kan sikres gode oppvekstvilkår.

Universell utforming og FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)
CRPD skal bidra til å motvirke diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne og skal iverksettes i alle Norges kommuner innen 2025. Dette er en vesentlig del av bærekraftsmål 10, mindre ulikhet, og universell utforming av bygg og anlegg bidrar til å nå dette målet. Vi registrerer at kommunene i Troms og Finnmark i stadig sterkere grad integrerer universell utforming i planene sine. Dette er en positiv utvikling som må fortsette.

Alle planleggere bør kjenne til departementets [Veileder i universell utforming](#). Vi anbefaler samtidig at alle gjør seg kjent med FN-konvensjonen og hva den betyr for kommunen, jf. Bufdirs [Veiledning til FN konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne](#).

Konsultasjoner med samiske interesser

Statsforvalteren anbefaler at konsultasjoner senest tilbys samtidig som varsel om oppstart av planarbeid. I saker av sentral betydning for samisk kultur og næring bør det vurderes om det skal tilbys konsultasjon før det varsles oppstart av planarbeidet. Dette for at partene skal ha «*reell mulighet til å oppnå enighet om beslutning*» (sameloven § 4-6, 2 ledd).

Det er gitt ut en [veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser](#), som gir nærmere informasjon om hvordan konsultasjoner skal gjennomføres, i hvilke saker kommunen har konsultasjonsplikt og hva som kan være følgene av at konsultasjonsplikten ikke overholdes. For å bygge en felles forståelse av hverandres ståsted og lette dialogen, anbefaler vi halvårslige møter mellom kommunen og de reinbeitedistriktene som har beitearealer i kommunen.

Konsekvensutredninger (KU)

Kommunene har et stort ansvar for å sikre at KU i hver enkelt plansak har tilstrekkelig kvalitet. I alle plansaker skal kommunen som planmyndighet vurdere om en plan, eller aktuelle tiltak som planen skal hjemle, krever konsekvensutredning. Denne vurderingen må begrunnes og vise til KU-forskriften (kuf) §§ 6, 8 og 10. Det er ikke tilstrekkelig at det i planinitiativet og referatet fra oppstartsmøtet kun sies at planen ikke krever KU.

Den reviderte håndboka M-1941 [Konsekvensutredning av klima og miljø](#) skal ligge til grunn for alle utredninger på klima- og miljøområdet. Vi ber kommunene sette seg inn i denne veilederen. Vi vil komme tilbake med nærmere informasjon om den reviderte håndboka i løpet av året.

Reindriftsnæringa opplever et økende press på sine arealer. KU av påvirkning av tiltak på reindriftsnæringa må inneholde en vurdering av samla effekt (sumvirkning) av gjennomførte, vedtatte, eller godkjente tiltak innenfor det aktuelle reinbeitedistriktet.

Kommunen må også påse at det gjøres realistiske alternativvurderinger. Plan- og bygningsloven § 4-1 sier at planprogrammet skal gjøre rede for «*hvilke alternativer som vil bli vurdert*». Dette er nærmere presisert i KU-forskriften § 14, bokstav c, som sier at planprogrammet skal inneholde en beskrivelse av «*relevante og realistiske alternativer og hvordan disse skal vurderes i konsekvensutredningen*». Uttalelsen fra Sivilombudet om [Konsekvensutredning av alternative lokaliteter ved planlegging av Toft næringsområde](#) viser hvor omfattende undersøkelser og dokumentasjon av alternative utbyggingsområder bør være. Vi ber kommunene legge dette til grunn i sin arealplanlegging. Vi gjør oppmerksom på at manglende alternativvurderinger har vært grunnlag for oppheving av reguleringsplanvedtak i klagesaker hos Statsforvalteren.

For nærmere veiledning om KU viser vi til [Regelverk om konsekvensutredninger](#) på [planlegging.no](#).

Juridisk kvalitetssikring

Når arealplanene skal brukes i byggesaker, er det viktig at de har god juridisk kvalitet. Statsforvalteren skal bidra til at kommunale planer har juridisk holdbare bestemmelser og plankart. Vi gir derfor tilbakemelding til bestemmelsene i våre hørings svar til kommuneplanens arealdel. Dersom kommunene ber om det, gir vi også tilbakemelding til reguleringsbestemmelser.

Vi ønsker at kommunene tar kontakt med oss så tidlig som mulig i planprosessene, for å få veiledning om utforming av bestemmelsene til planen. Det samme gjelder om det i bygge- eller klagesaker slås fast at en plan har ugyldige bestemmelser. Vi kan veilede kommunen om hvordan den bør gå fram, for å endre planen.

Norge Digitalt og digitalt planregister

Vi anbefaler at alle kommunene deltar aktivt i Norge Digitalt samarbeidet og gjør seg kjent med tiltakene i Nasjonal Geodatastrategi og tilhørende handlingsplan. Vi minner også om at temadata som kreves i arealplanleggingen, er tilgjengelig gjennom GeoNorge. Vi understreker samtidig at det er svært viktig for tilgjengelighet, likebehandling og medvirkning at kommunene holder det digitale planregisteret løpende oppdatert.

Med hilsen

Bård Magne Pedersen (e.f.)
ass. statsforvalter

Per Elvestad
assisterende justis- og kommunaldirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Avinor AS	Postboks 150	2061	GARDERMOEN
Direktoratet for mineralforvaltning	Postboks 3021 Lade	7441	TRONDHEIM
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	Postboks 2014	3103	TØNSBERG
Fiskeridirektoratet region Nord	Postboks 185 Sentrum	5804	BERGEN
Forsvarsbygg	Postboks 405 Sentrum	0103	OSLO
Kystverket	Postboks 1502	6025	ÅLESUND
Mattilsynet	Postboks 383	2381	BRUMUNDDAL
Norges vassdrags- og energidirektorat	Postboks 5091	0301	OSLO
	Majorstua		
Sametinget – Sámediggi	Àvjovárgeaidnu 50	9730	KARASJOK
Finnmark fylkeskommune	Postboks 701	9815	VADSØ
Troms fylkeskommune	Postboks 6600	9276	TROMSØ
Statens vegvesen	Postboks 1010, Nordre	2605	LILLEHAMMER
	Ål		

Mottakerliste:

Unjárgga gielda - Nesseby kommune	Rådhus	9840	VARANGERBOTN
Vadsø kommune	Postboks 614	9811	VADSØ
Alta kommune	Postboks 1403	9506	ALTA
Berlevåg kommune	Torget 4	9980	BERLEVÅG
Båtsfjord kommune	Hildberggt. 18	9990	BÅTSFJORD
Deanu gielda - Tana kommune	Rådhusveien 24	9845	TANA
Gamvik kommune	Vevikv. 6	9770	MEHAMN
Guovdageainnu suohkan - Kautokeino kommune	Bredbuktnesvn. 6	9520	KAUTOKEINO
Hammerfest kommune - Hámmerfeastta suohkan	Postboks 1224	9616	HAMMERFEST
Hasvik kommune	Postboks 43, Fjellveien 6	9593	BREIVIKBOTN
Kárášjoga gielda - Karasjok kommune	Postboks 84	9735	KARASJOK
Lebesby kommune	Strandveien 152 - Postboks 28	9790	KJØLLEFJORD
Loppa kommune	Parkv. 1/3	9550	ØKSFJORD
Nordkapp kommune	Postboks 403	9751	HONNINGSVÅG
Porsáŋggu gielda - Porsanger kommune - Porsangin komuuni	Rådhuset	9712	LAKSELV
Sør-Varanger kommune	Postboks 406	9915	KIRKENES
Vardø kommune	Postboks 292	9951	WARDØ
Måsøy kommune	Torget 1	9690	HAVØYSUND
Tromsø kommune	Postboks 6900	9299	TROMSØ
Harstad kommune	Postboks 1000	9479	HARSTAD
Kvæfjord kommune	Bygdeveien 26	9475	BORKENES
Ibestad kommune	Emma Olsens vei 1	9450	HAMNVIK
Gratangen kommune - Rivttága suohkan	Nergårdveien 2	9470	GRATANGEN
Loabága suohkan - Lavangen kommune	Nesveien 7	9357	TENNEVOLL
Bardu kommune	Postboks 401	9360	BARDU
Salangen kommune	Postboks 77	9355	SJØVEGAN
Målselv kommune	Mellombygdveien 216	9321	MOEN
Sørreisa kommune	Sykehjemsveien 41	9310	SØRREISA
Dyrøy kommune	Dyrøytunet 1	9311	BRØSTADBOTN
Balsfjord kommune	Rådhusgata 11	9050	STORSTEINNES
Karlsøy kommune	Rådhusveien 41	9130	HANSNES
Lyngen kommune	Strandveien 24	9060	LYNGSEIDET
Storfjord kommune - Omasvuona suohkan - Omasvuonon kunta	Oldersletta 1	9046	OTEREN
Gáivuona suohkan - Kåfjord kommune - Kaivuonon komuuni	Postboks 74	9148	OLDERDALEN
Skjervøy kommune	Postboks 145	9189	SKJERVØY
Nordreisa kommune - Ráissa suohkan - Raisin komuuni	Postboks 174	9156	STORSLETT
Kvænangen kommune - Návuona suohkan - Naavuonon komuuni	Rådhuset, Gárgu 8	9161	BURFJORD
Senja kommune	Postboks 602	9306	FINNSNES
Dielddanuori suohkan - Tjeldsund kommune	Skånlandveien 72/76	9440	EVENSKJER